

Гуманітарні та соціальні науки, журналістика

DOI: 10.61718/nsn32.01

УДК 327:395:94(100)

Ціватий Вячеслав Григорович

Кандидат історичних наук, доцент
Заслужений працівник освіти України
ORCID: 0000-0003-1505-7483

*Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Наукове товариство історії дипломатії та міжнародних відносин
Дійсний член (академік) Української академії геополітики та геостратегії
Дійсний член Національної академії наук і мистецтв України*

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО РЕГІОНІВ І ДИПЛОМАТІЯ ПОРІДНЕНИХ МІСТ (МІСТ-ПАРТНЕРІВ / МІСТ-ПОБРАТИМІВ) ЯК НОВИЙ ТРЕНД ГАЛУЗЕВОЇ ДИПЛОМАТІЇ ХХІ СТОЛІТТЯ: ІНСТИТУЦІОНАЛИЙ І РЕЗИЛЬЄНТНИЙ ДИСКУРСИ

Концепт «Дипломатія поріднених міст» є важливим елементом сучасної моделі дипломатії провідних держав світу та України. Успішне та ефективне використання цього інструмента дипломатії забезпечує на практиці посилення та просування позитивного іміджу держави в умовах мондіалізованого світоустрою ХХІ століття та стратегічного розвитку регіональної дипломатії [1, р. 212-230].

Дипломатія поріднених міст у політико-публічному просторі держав світу набуває особливої актуальності в умовах процесів глобалізації, регіоналізації та трансформації сучасної системи міжнародних відносин.

Дипломатія поріднених міст має значний вплив на трансформаційні процеси сучасності у всіх регіонах світу, зокрема – на протокольно-етикетну практику взаємодії держав, міст-інституцій, на міжнародно-інституціональне закріплення й просування у світі позитивного іміджу держави [2, с. 112-121].

У глобалізованому, інформаційному й кроскультуральному сучасному соціумі постають на порядку денному нові наукові проблеми, а науковці й дослідники, відповідно – пропонують свої інноваційні підходи для їх інституціонально-системного аналізу, обґрунтування, розв'язання та вирішення. Наукове обґрунтування й концептуалізація таких соціальних регуляторів сучасного світоустрою, як дипломатія, політика, право, етикет та державний протокол – це новий перспективний напрям досліджень у сфері дипломатії, зовнішньої політики, міжнародних відносин, публічного управління та адміністрування, інституціональної історії, політики національної пам'яті, міжкультурної комунікації, юриспруденції, міжнародного права в умовах поліцентричного світоустрою ХХІ століття.

В умовах геополітичних трансформацій політико-дипломатичного простору ХХІ століття, комунікація між містами і дипломатія поріднених міст (міст-партнерів / міст-побратимів) набувають впливовості як на міжнародно-політичні події, так і на соціокультурні моделі держав в усіх регіонах світу.

Інституціональні контакти міст і дипломатія міст-побратимів слугують ефективному розвитку міжкультурної комунікації, налагодженню міждержавного співробітництва, інтенсифікації культурних, наукових, мистецьких і освітньо-гуманітарних обмінів, виступають дієвими інструментами врегулювання або нейтралізації проблемних питань у сфері політико-дипломатичної комунікації держав [3, с. 43-47].

При цьому варто зазначити, що дипломатія поріднених міст і прямий діалог між містами зачасто використовуються як політична технологія «м'якої сили» – політичний тиск, політичні маніпуляції, міжнародне блокування та ін. Дипломатія поріднених міст (міст-партнерів / міст-побратимів) в умовах сьогодення виступає як гнучка та адаптивна неофіційна дипломатія.

Концепт «Дипломатія поріднених міст» необхідно і доцільно розглядати у двох вимірах: професійно вузькому та суспільно широкому.

Наукове обґрунтування і концептуалізація таких соціальних регуляторів сучасного світоустрою, як дипломатія та міжнародні відносини в історичній ретроспективі, сучасності й перспективі – це новий перспективний напрям досліджень у сфері інституціональної історії та сучасних моделей дипломатії та систем міжнародних відносин [3, с. 43-47].

У широкому розумінні дипломатія поріднених міст (міська дипломатія) – це інструмент публічної дипломатії, силове знаряддя «м'якої сили», зміцнення іміджу держави, презентація та брендинг країни через прямий діалог міст в різних куточках земної кулі.

У вузькому розумінні терміна – дипломатія поріднених міст – це використання «міських культурних емоцій та уподобань» (міської культури, архітектури і т.д.) як інструмента дипломатичного протоколу, адже в дипломатії кожна дія чи подія, їх протокольно-етикетна подача і презентування, гастрономічні й кулінарні особливості міст і регіонів, спортивні уподобання, використання міського колориту в якості комунікації політиків і дипломатів, мають велике значення, а спільне проведення часу в соціокультурному міському просторі допомагає в переговорному процесі, впливає на настрій і на думки.

Ретельно спланована програма заходів, що проводяться на рівні міста (або на рівні міст-партнерів) може відіграти ключову роль у політико-дипломатичній діяльності (дипломатичних практиках). Завжди потрібно використовувати можливість продемонструвати міські традиції, історичний колорит і здобутки кожного міста, у той же час, виявляючи увагу та повагу до соціокультурних традицій та індивідуальних соціокультурних уподобань гостей [4, с. 73-88].

Перед дослідниками дипломатії поріднених міст (міст-партнерів / міст-побратимів) на сьогодні – ще багато невивчених аспектів, а відповідно – і подальше теоретико-методологічне обґрунтування та концептуалізація дипломатії поріднених міст в дипломатичних системах держав та її місця в галузевій дипломатії [5, с.13-15; 6; 7].

Резильєнтність (життєстійкість) українських міст в умовах повномасштабної війни 2022-2025 років стала феноменом, що змінив уявлення про муніципальне управління та міжнародну солідарність. Ключовим фактором цієї стійкості виявився інститут міст-побратимів, який еволюціонував від формальних культурних обмінів до стратегічного тилового забезпечення та гуманітарного партнерства.

Від погоджувальних протоколів до реального порятунку – комунікаційний меседж побратимської дипломатії. До 2022 року побратимство часто сприймалося як символічний жест: обмін делегаціями чи проведення днів культури. Війна перетворила ці зв'язки на «лінії життя». Резильєнтність міст сьогодні базується на здатності швидко залучати зовнішній ресурс для критичних потреб. Наприклад, у сфері енергетичної безпеки: у 2024-2025 роках, на тлі атак на енергосистему, міста-побратими з Європейського Союзу (ЕС) та США передали тисячі генераторів та когенераційних установок.

Допомога від Eurocities дозволила українським громадам підтримувати водопостачання та тепло в найважчі періоди. Наприклад у сфері комунального транспорту: комунальні автопарки більше десятки міст (Київ, Львів, Харків, Дніпро, Одеса та ін.) було оновлено, а також вони отримали від побратимів автобуси, пожежні машини та карети швидкої допомоги замість знищеної техніки.

Пряма допомога та децентралізація – це супровідні процеси партнерської дипломатії. Стійкість українських громад під час війни підсилюється «горизонтальною» дипломатією. Коли державні механізми можуть бути перевантажені, прямі контакти мерів дозволяють вирішувати локальні проблеми за лічені дні. Для прикладу: прихисток біженців: закордонні міста-побратими стали першими хабами, що приймали українських переселенців, забезпечуючи їх житлом та соціальним супроводом; реабілітація: проекти з психологічної та фізичної реабілітації ветеранів і постраждалих цивільних часто реалізуються за підтримки медичних центрів міст-партнерів [8, с. 51-65; 9].

Відбудова як новий етап резильєнтності – це напрям інституціонального розвитку світової практичної дипломатії. Станом на 2025 рік акцент змістився з виживання на стале відновлення. Міста-побратими стають патронами конкретних проектів відбудови: Данія та Миколаїв: модель «патронату», де іноземне місто або країна бере відповідальність за відновлення критичної інфраструктури регіону. Transfer of Knowledge: іноземні партнери передають досвід у створенні «розумних» мереж (*smart grids*) та енергоефективного будівництва, що робить українські міста стійкішими до майбутніх криз [9; 10].

Отже, дипломатія поріднених міст (міст-партнерів / міст-побратимів) – це інноваційний вид галузевої дипломатії ХХІ століття. Дипломатія поріднених міст (міст-партнерів / міст-побратимів) є невіддільною частиною міждержавного співробітництва. Загальні інтереси та пристрасті до різних видів міської культури, політики і дипломатії – це вихід за межі мовних, мовленнєвих і соціокультурних відмінностей – з кінцевим об'єднавчим ефектом індивідуумів.

Міста та їх політико-дипломатичні традиції – це платформа для інституціоналізації іноземних учасників у національну міську політико-дипломатичну та інституціональну культуру та традиції, надаючи їм можливість налагодити інституціональні зв'язки з професіоналами та колегами у сфері міжміської політико-дипломатичної комунікації та стратегічного планування.

У свою чергу, гості-іноземці дізнаються про національні культури та модерні виклики, з якими стикається суспільство і міські громади, поціновувачі міської культури та інституціональної політики з інших держав. Проведений компаративний аналіз у дослідницькому спектрі щодо дипломатії поріднених міст (міст-партнерів / міст-побратимів), надає підстави констатувати наступне.

Систематично й найбільш послідовно до проблем дипломатії поріднених міст і більш ширше – міської дипломатії – звертаються дослідники, політики й дипломати із США, Канади, КНР, України, Грузії, Молдови, Румунії, Франції, Німеччини, Іспанії, Італії, Великої Британії, Бразилії та ін.

Такий політико-дипломатичний інтерес до питань дипломатії поріднених міст та міст-інституцій у цілому в зовнішньополітичній діяльності провідних держав світу обумовлюється набутим значним досвідом в практиці застосування інструментів міської дипломатії, і зокрема – традиційно великою роллю міст-інституцій як в суспільному житті, так і в зовнішньополітичній та політико-дипломатичній діяльності цих держав.

Дипломатія поріднених міст – це діяльність держав, урядів, спеціальних зовнішньополітичних інституцій (як офіційна, так і неофіційна) по реалізації завдань зовнішньої політики посередництвом підготовки, організації, проведення та участі в міжнародних і національних заходах на рівні міст за участі делегацій міст, професіоналізованих команд, творчих колективів, освітян, науковців, міських інституцій та їх досягнень (державні актори / недержавні актори).

Резильєнтність міст-побратимів в умовах війни довела, що солідарність на рівні громад є ефективнішою за будь-які бюрократичні надбудови. Це не просто допомога ресурсами, а створення глобальної мережі безпеки, де український досвід виживання під обстрілами поєднується із західними технологіями та фінансовою підтримкою.

У 2025 році це партнерство залишається фундаментом, на якому тримається спроможність українського тилу чинити опір та розвиватися попри тривалу агресію. У 2026-2028 роках партнерство міст-побратимів інституціоналізується у відновлювальну дипломатію в регіонах України. Дипломатія поріднених міст (міст-партнерів / міст-побратимів) це новий тренд галузевої дипломатії XXI століття.

Перспективи подальших досліджень соціально-гуманітарних трансформацій в умовах поліцентричного світоустрою нададуть можливість створити цілісну системну картину інституціонального, соціокультурного й політико-дипломатичного розвитку українських традицій та національних особливостей унікального європейського явища – українського ідентифікаційного пошуку, українського культурного колу щодо самоутвердження, як інституціонального кластеру політики, дипломатії і культури Європи в історичній ретроспективі та перспективі (футурологія міжнародних відносин; футурологія дипломатії).

1. Rofe J.S. Sport and diplomacy: A global diplomacy framework. *Diplomacy & Statecraft*. 2016. 27(2), P. 212-230.
2. Ritzer G., Dean P. *Globalization: Conceptualization, Origins, and History*. 2nd Edition. Oxford, 2019. 606p.
3. Циватий В.Г. Дипломатичний протокол, церемоніал та етикет міжнародної ввічливості: модель, інструментарій і національні особливості сучасної дипломатії (теоретико-методологічний аспект). *Гуманітарний корпус. Збірник наукових статей з актуальних проблем філософії, культурології, психології, педагогіки та історії* / За ред. С.С. Русакова. Вінниця–Київ: «ТВОРИ», 2022. С. 43-47.
4. Циватий В.Г. Публічна дипломатія в Україні та світі: соціально-гуманітарний, міжнародно-політичний і практичний виміри зовнішньої політики у сфері культури (1991-2025 рр.). *Соціально-гуманітарні відносини в сучасній Україні: виклики та перспективи: колективна монографія* Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2025. Розділ 3 (3.2). С. 73-88.
5. Циватий В.Г. М'яка сила («soft power») і модель публічної дипломатії Європейського Союзу XXI століття: міжнародно-політичний і регіональний аспекти. *Нотатки сучасної науки: електронний мультидисциплінарний науковий часопис*. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. Номер 9. С. 13-15.
6. *Modern Diplomacy in Practice*. Robert Hutchings, Jeremi Suri. Palgrave Macmillan, 2020. 260 p.
7. *Global Diplomacy: An Introduction To Theory And Practice*. Thierry Balzacq, Frédéric Charillon Frédéric, Frédéric Ramel, Nicole Snow. Palgrave Macmillan, 2020. 350 p.
8. Циватий В.Г. Кроскультуральність, інституціональні витоки та особливості формування моделі дипломатії Грецької Республіки: глобалізаційний і міжнародно-політичний аспекти. *Глобальний світ: виклики сьогодення: кол. монографія*. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2025. С. 51-65.
9. Циватий В.Г. Дипломатичний протокол, церемоніал та етикет міжнародної ввічливості. Київ, 2026. 396 с.
10. Гуменюк Б.І., Мартинов А.Ю. *Футурологія міжнародних відносин*. Київ: «Українські пропілеї», 2025. 376 с.

DOI: 10.61718/nsn32.02

Денисенко Катерина Ігорівна

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

Науковий керівник: Медвідь Інна Василівна,

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького

ІГРОТЕРАПІЯ ЯК МЕТОД ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДОПОМОГИ ДІТЯМ, ЯКІ ПЕРЕЖИЛИ ТРАВМАТИЧНИЙ ДОСВІД

Травматичний досвід негативно впливає на емоційний розвиток дитини, її здатність будувати безпечні стосунки, довіряти дорослим та адаптуватися до повсякденного життя. Діти рідко можуть прямо описати свої переживання словами, тому потребують альтернативних способів вираження емоцій. Одним із найбільш ефективних та природних методів є ігротерапія – форма психотерапевтичної допомоги, що використовує гру як інструмент для лікування, відновлення та емоційної стабілізації.

Ігрова діяльність є природним і оптимальним способом, через який внутрішні переживання дитини проявляються зовні. Гра та творчість є природними формами самовираження, що дозволяють дитині розвиватися та відновлюватися в безпечному середовищі. У центрі ігрової терапії завжди знаходиться дитина.